Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"
Факультет інформатики та обчислювальної техніки

Кафедра інформатики та програмної інженерії

Звіт

з лабораторної роботи № 5 з дисципліни
«Проектування алгоритмів»

„Проектування і аналіз алгоритмів для вирішення NP-складних задач ч.2”

Виконав(ла) *ІП-22 Іщенко Кіра Віталіївна* _____
(шифр, прізвище, ім'я, по батькові)

Перевірив *Ахаладзе І.Е.* _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Київ 2023

ЗМІСТ

1 МЕТА ЛАБОРАТОРНОЇ РОБОТИ

Мета роботи – вивчити основні підходи розробки метаевристичних алгоритмів для типових прикладних задач. Опрацювати методологію підбору прийнятних параметрів алгоритму.

2 ЗАВДАННЯ

Згідно варіанту, формалізувати алгоритм вирішення задачі відповідно загальної методології.

Записати розроблений алгоритм у покроковому вигляді. З достатнім степенем деталізації.

Виконати його програмну реалізацію на будь-якій мові програмування.

Перелік задач наведено у таблиці 2.1.

Перелік алгоритмів і досліджуваних параметрів у таблиці 2.2.

Задача і алгоритм наведені в таблиці 2.3.

Змінюючи параметри алгоритму, визначити кращі вхідні параметри алгоритму. Для цього необхідно:

– обрати критерій зупинки алгоритму (кількість ітерацій або значення ЦФ);

– зафіксувати усі параметри крім одного і змінювати цей параметр, поки не буде досягнуто пікової ефективності;

– після цього параметр фіксується і змінюються інші параметри;

– далі повторюємо процедуру спочатку, з першого зафіксованого параметру;

– зупиняємось коли будуть знайдені оптимальні параметри для даної задачі або встановлена залежність одних параметрів від інших.

Зробити узагальнений висновок в якому обов’язково описати залежність якості розв’язку від вхідних параметрів.

Таблиця 2.1 – Прикладні задачі

№	**Задача**
1	**Задача про рюкзак** (місткість P=500, 100 предметів, цінність предметів від 2 до 30 (випадкова), вага від 1 до 20 (випадкова)). Для заданої множини предметів, кожен з яких має вагу і цінність, визначити яку кількість кожного з предметів слід взяти, так, щоб

	сумарна вага не перевищувала задану, а сумарна цінність була максимальною. Задача часто виникає при розподілі ресурсів, коли наявні фінансові обмеження, і вивчається в таких областях, як комбінаторика, інформатика, теорія складності, криптографія, прикладна математика.
2	**Задача комівояжера** (300 вершин, відстань між вершинами випадкова від 5 до 150) полягає у знаходженні найвигіднішого маршруту, що проходить через вказані міста хоча б по одному разу. В умовах завдання вказуються критерій вигідності маршруту (найкоротший, найдешевший, сукупний критерій тощо) і відповідні матриці відстаней, вартості тощо. Зазвичай задано, що маршрут повинен проходити через кожне місто тільки один раз, в такому випадку розв'язок знаходиться серед гамільтонових циклів. **Розглядається симетричний, асиметричний та змішаний варіанти.** В загальному випадку, асиметрична задача комівояжера відрізняється тим, що ребра між вершинами можуть мати різну вагу в залежності від напряму, тобто, задача моделюється орієнтованим графом. Таким чином, окрім ваги ребер графа, слід також зважати і на те, в якому напрямку знаходяться ребра. У випадку симетричної задачі всі пари ребер між одними й тими самими вершинами мають однакову вагу. У випадку реальних міст може бути як симетричною, так і асиметричною в залежності від тривалості або довжини маршрутів і напряму руху. Застосування: – доставка товарів (в цьому випадку може бути більш доречна постановка транспортної задачі - доставка в кілька магазинів з декількох складів); – доставка води;

	– моніторинг об'єктів; – поповнення банкоматів готівкою; – збір співробітників для доставки вахтовим методом.
3	**Розфарбовування графа** (300 вершин, степінь вершини не більше 30, але не менше 2) – називають таке приписування кольорів (або натуральних чисел) його вершинам, що ніякі дві суміжні вершини не набувають однакового кольору. Найменшу можливу кількість кольорів у розфарбуванні називають хроматичне число. Застосування: – розкладу для освітніх установ; – розкладу в спорті; – планування зустрічей, зборів, інтерв'ю; – розклади транспорту, в тому числі - авіатранспорту; – розкладу для комунальних служб;
4	**Задача вершинного покриття** (300 вершин, степінь вершини не більше 30, але не менше 2)**.** Вершинне покриття для неорієнтованого графа G = (V, E) - це множина його вершин S, така, що, у кожного ребра графа хоча б один з кінців входить в вершину з S. Задача вершинного покриття полягає в пошуку вершинного покриття найменшого розміру для заданого графа (цей розмір називається числом вершинного покриття графа). На вході: Граф G = (V, E). Результат: множина C ⊆ V - найменше вершинне покриття графа G.

	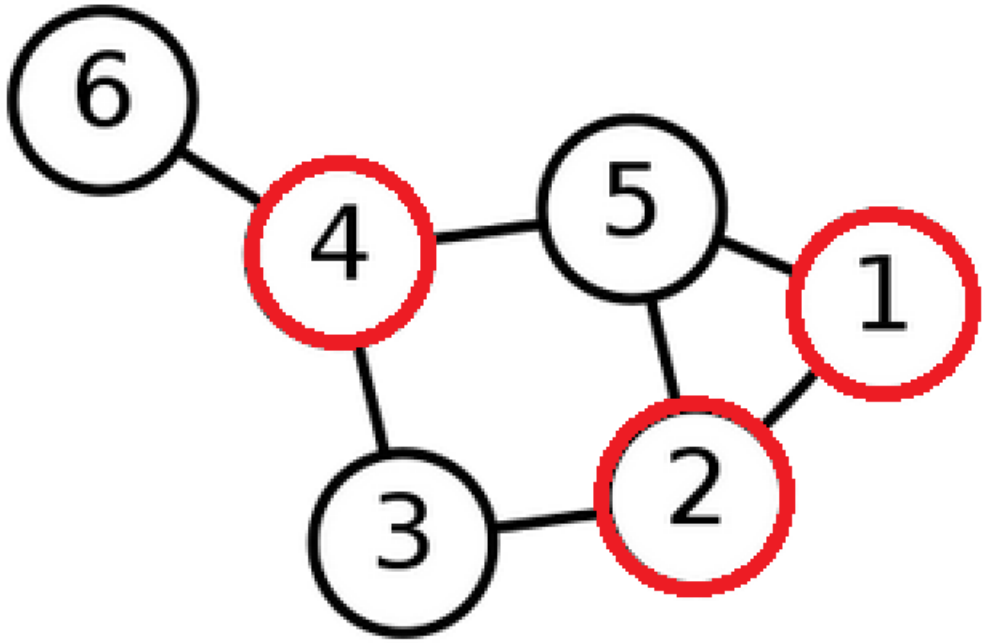 Застосування: – розміщення пунктів обслуговування; – призначення екіпажів на транспорт; – проектування інтегральних схем і конвеєрних ліній.
5	**Задача про кліку** (300 вершин, степінь вершини не більше 30, але не менше 2)**.** Клікою в неорієнтованому графі називається підмножина вершин, кожні дві з яких з'єднані ребром графа. Іншими словами, це повний підграф первісного графа. Розмір кліки визначається як число вершин в ній. Задача про кліку існує у двох варіантах: у **задачі розпізнавання** потрібно визначити, чи існує в заданому графі G кліка розміру k, тоді як в **обчислювальному варіанті** потрібно знайти в заданому графі G кліку максимального розміру або всі максимальні кліки (такі, що не можна збільшити). Застосування: – біоінформатика; – електротехніка;
6	**Задача про найкоротший шлях** (300 вершин, відстань між вершинами випадкова від 5 до 150, степінь вершини не більше 10, але

	не менше 1) - задача пошуку найкоротшого шляху (ланцюга) між двома точками (вершинами) на графі, в якій мінімізується сума ваг ребер, що складають шлях. Важливість задачі визначається її різними практичними застосуваннями. Наприклад, в GPS-навігаторах здійснюється пошук найкоротшого шляху між точкою відправлення і точкою призначення. Як вершин виступають перехрестя, а дороги є ребрами, які лежать між ними. Якщо сума довжин доріг між перехрестями мінімальна, тоді знайдений шлях найкоротший.

Таблиця 2.2 – Варіанти алгоритмів і досліджувані параметри

№	**Алгоритми і досліджувані параметри**
1	**Генетичний алгоритм:** - оператор схрещування (мінімум 3); - мутація (мінімум 2); - оператор локального покращення (мінімум 2).
2	**Мурашиний алгоритм**: – α; – β; – ρ; – Lmin; – кількість мурах M і їх типи (елітні, тощо…); – маршрути з однієї чи різних вершин.
3	**Бджолиний алгоритм:** – кількість ділянок; – кількість бджіл (фуражирів і розвідників).

Таблиця 2.3 – Варіанти задач і алгоритмів

№	**Задачі і алгоритми**
1	Задача про рюкзак + Генетичний алгоритм
2	Задача про рюкзак + Бджолиний алгоритм
3	Задача комівояжера (асиметрична мережа) + Генетичний алгоритм
4	Задача комівояжера (симетрична мережа) + Генетичний алгоритм
5	Задача комівояжера (змішана мережа) + Генетичний алгоритм
6	Задача комівояжера (асиметрична мережа) + Мурашиний алгоритм
7	Задача комівояжера (симетрична мережа) + Мурашиний алгоритм
8	Задача комівояжера (змішана мережа) + Мурашиний алгоритм
9	Задача вершинного покриття + Генетичний алгоритм
10	Задача вершинного покриття + Бджолиний алгоритм
11	Задача комівояжера (асиметрична мережа) + Бджолиний алгоритм
12	Задача комівояжера (симетрична мережа) + Бджолиний алгоритм
13	Задача комівояжера (змішана мережа) + Бджолиний алгоритм
14	Розфарбовування графа + Генетичний алгоритм
15	Розфарбовування графа + Бджолиний алгоритм
16	Задача про кліку (задача розпізнавання) + Генетичний алгоритм
17	Задача про кліку (задача розпізнавання) + Бджолиний алгоритм
18	Задача про кліку (обчислювальна задача) + Генетичний алгоритм
19	Задача про кліку (обчислювальна задача) + Бджолиний алгоритм
20	Задача про найкоротший шлях + Генетичний алгоритм
21	Задача про найкоротший шлях + Мурашиний алгоритм
22	Задача про найкоротший шлях + Бджолиний алгоритм
23	Задача про рюкзак + Генетичний алгоритм
24	Задача про рюкзак + Бджолиний алгоритм
25	Задача комівояжера (асиметрична мережа) + Генетичний алгоритм
26	Задача комівояжера (симетрична мережа) + Генетичний алгоритм
27	Задача комівояжера (змішана мережа) + Генетичний алгоритм

28	Задача комівояжера (асиметрична мережа) + Мурашиний алгоритм
29	Задача комівояжера (симетрична мережа) + Мурашиний алгоритм
30	Задача комівояжера (змішана мережа) + Мурашиний алгоритм

3 ВИКОНАННЯ

3.1 Покроковий алгоритм

1. Генеруємо початкову популяцію розв’язків, обираючи досить велике число покритих вершин аби це з більшою ймовірністю був розв’язок.
2. Поки не досягнуто ліміту ітерацій:
    a. Пошук найкращого і рандомного батька, які не мають бути рівними
    b. Проведення схрещення батьків з використанням рівномірного оператора схрещування
    c. Повторити тричі:
        i. Провести мутацію
        ii. Якщо мутація не вдала:
            1. Повернутись до значення до мутації
        iii. Провести локальне покращення і перевірити чи воно дає розв’язок
        iv. Провести локальне покращення і перевірити чи воно дає розв’язок
        v. Додати рішення до популяції
        vi. Видалити найгіршу особину популяції
3. Повернути найкращий розв’язок

3.2 Програмна реалізація алгоритму

3.2.1 Вихідний код

```
#include <vector>
#include <random>
#include <algorithm>
#include <set>
#include "Graph.h"
#include <iostream>
using namespace std;
struct  Solution
```

```
{
        vector<int> value;
        int vertexCounter;
};

class GeneticAlgorithm
{
        Graph& graph;
        vector<Solution> solutions;
        Solution child;
        int populationSize;
        int bestValue;
        set<pair<int, int>> edgesInSolution;
        vector <int> bestVertex;

        bool isVertexCover(Solution&);
        pair<int, int> findParent();
        void evenCross(pair<int, int> parents, Solution& child);
        void mutation(Solution& child);
        void deleteBad();
        void localImprovementOperator(Solution& initialSolution);
        float generate(int min, int max);
        void genratePopulation();

public:
        GeneticAlgorithm(Graph& graph, int sizePopulation);
        vector<Vertex> solve(int iteration);
};
vector<Vertex> GeneticAlgorithm::solve(int iteration)
{
   if (iteration == 0) {
      return vector<Vertex>();
   }
   genratePopulation();
   bestVertex = graph.findBestVertex();
   pair<int, int> parent;
   for (int i = 0; i < iteration; i++) {
```

```
        parent = findParent();
        Solution newChild;
        evenCross(parent, newChild);

        for (int j = 0; j < 3; j++) {
            child = newChild;
            mutation(newChild);

            if (!isVertexCover(newChild)) {
                newChild = child;
            }
            localImprovementOperator(newChild);
            localImprovementOperator(newChild);
            solutions.push_back(newChild);
            deleteBad();
        }

        if (i % 20 == 0) {
            cout <<"Iteration:"<<i << " Num of vertex: " << bestValue << endl;
        }
    }
    cout << "Iteration:" << iteration << " Num of vertex: " << bestValue << endl;

    vector<Vertex> solutionVector;
    int bestSolutionIndex = findParent().first;

    for (int i = 0; i < solutions[bestSolutionIndex].value.size();i++) {
        if (solutions[bestSolutionIndex].value[i] == 1) {
            solutionVector.push_back(graph.vertices[i]);
        }
    }
    return solutionVector;
}

float GeneticAlgorithm::generate(int min, int max)
{
    random_device rd;
    mt19937 gen(rd());
```

```
    uniform_int_distribution<> dis(min, max);
    return dis(gen);
}

void GeneticAlgorithm::genratePopulation()
{
    vector<Solution> initialPopulation;

    while (initialPopulation.size() < populationSize) {
        Solution solution;
        int counter = 0;
        for (int j = 0; j < graph.vertexCount; ++j) {
            if (j < graph.vertexCount - generate(0,7)) {
                solution.value.push_back(1);
                counter++;
            }
            else {
                solution.value.push_back(0);
            }
        }

        random_shuffle(solution.value.begin(), solution.value.end());

        if (isVertexCover(solution)) {
            solution.vertexCounter = counter;
            initialPopulation.push_back(solution);

        }
    }
    solutions = initialPopulation;
}

bool GeneticAlgorithm::isVertexCover(Solution& sol)
{
    edgesInSolution.clear();

    for (int i = 0; i < sol.value.size(); i++) {
        if (sol.value[i] == 0) {
```

```
            continue;
        }

        for (const auto& edge : graph.vertices[i].edgesVertex) {
            edgesInSolution.insert(edge);
        }
    }
    if (edgesInSolution.size() == graph.edges.size()) {
        return true;
    }
    else {
        return false;
    }
}


pair<int, int> GeneticAlgorithm::findParent()
{
    int bestParent = 0;
    int secondParent = 0;
    for (int i = 0; i < solutions.size(); i++) {
        if (solutions[i].vertexCounter <= bestValue) {
            bestValue = solutions[i].vertexCounter;
            bestParent = i;
        }
    }
    do {
        secondParent = generate(0, solutions.size() - 1);
    } while (secondParent == bestParent);

    return { bestParent, secondParent};
}

void GeneticAlgorithm::evenCross(pair<int, int> parents, Solution& child) {

    vector <int> parentA = solutions[parents.first].value;
    vector <int> parentB = solutions[parents.second].value;
```

```
    int num = 0;
    child.value.clear();
    for (int i = 0; i < solutions[parents.first].value.size(); i++) {

        double randomValue = generate(0.1, 1.0);

        if (randomValue < 0.2) {
            child.value.push_back(parentA[i]);
            if (parentA[i] == 1) {
                num++;
            }
        }
        else {
            child.value.push_back(parentB[i]);
            if (parentB[i] == 1) {
                num++;
            }
        }
    }
    child.vertexCounter = num;

}

void GeneticAlgorithm::mutation(Solution& child) {

    vector<int> mutatedSolution = child.value;
    for (int i = 0; i < 3; i++) {
        int firstValue = generate(0, child.value.size()-1);
        int secondValue = generate(0, child.value.size()-1);
        int x = child.value[firstValue];
        child.value[firstValue] = child.value[secondValue];
        child.value[secondValue] = x;
    }
}

void GeneticAlgorithm::deleteBad()
{
    int badValue = 0;
```

```
    int badParent = 0;
    for (int i = 0; i < solutions.size(); i++) {
        if (solutions[i].vertexCounter > badValue) {
            badValue = solutions[i].vertexCounter;
            badParent = i;
        }
    }
    solutions.erase(solutions.begin() + badParent);

}


void GeneticAlgorithm::localImprovementOperator(Solution& initialSolution) {

    int randomIndex = generate(0, bestVertex.size() - 1);

    int index = bestVertex[randomIndex];
    Solution currentSolution = initialSolution;

    if (currentSolution.value[index] == 0) {
        currentSolution.value[index] = 1;
        currentSolution.vertexCounter++;
    }

    if (isVertexCover(currentSolution)) {
        initialSolution = currentSolution;

    }
}
```

3.2.2 Приклади роботи

На рисунках 3.1 і 3.2 показані приклади роботи програми.

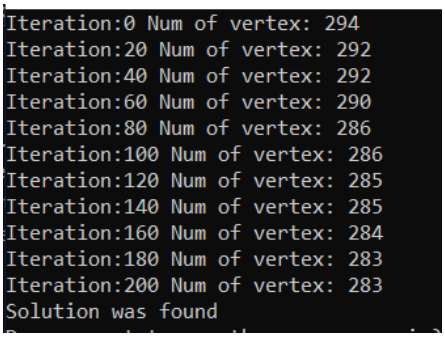

Рисунок 3.1 – Приклад роботи програми при значеннях популяції 200, кількість ітерацій 200

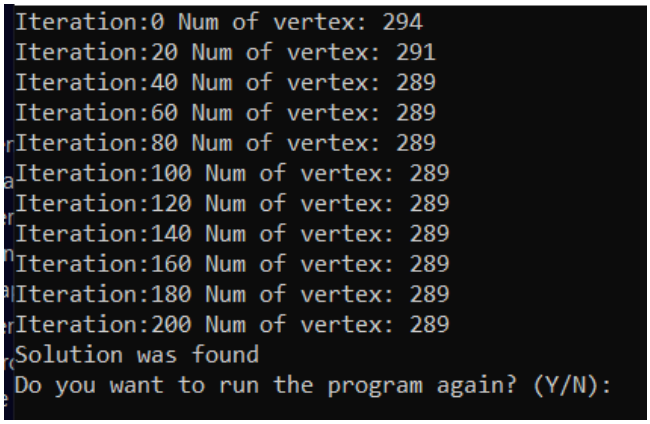

Рисунок 3.2 – Приклад роботи програми при значеннях популяції 50, кількість ітерацій 200

3.3 Тестування алгоритму

Почнемо з визначення параметру – чисельності популяції. Зафіксуємо кількість ітерацій на значення 800, а ймовірність схрещування 0,5.

Для значення чисельність популяції 500 маємо

0	294
100	286
200	284
300	277
400	276
500	273
600	272
700	271
800	271

Для значення чисельність популяції 300 маємо

0	294
100	286
200	286
300	283
400	282
500	278
600	278
700	278
800	278

Для значення чисельність популяції 50 маємо

0	294
100	286
200	281

300	277
400	276
500	276
600	276
700	276
800	276

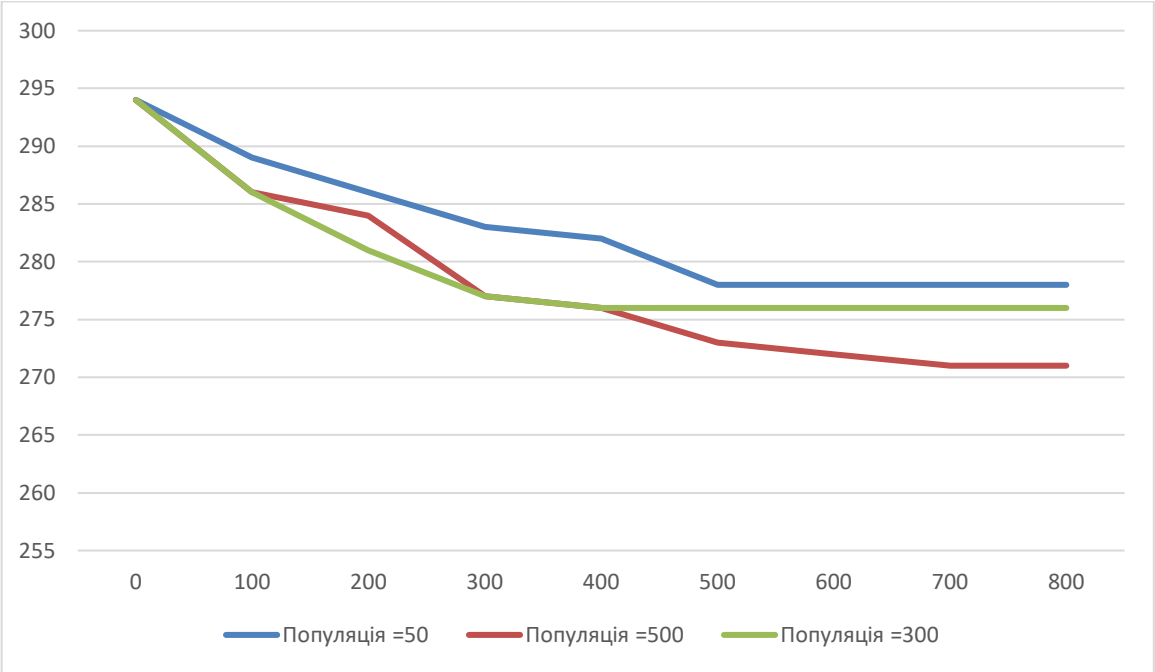

Рисунок 3.3.1 – Графік залежності кількості вершин у розв'язку від кількості ітерацій для популяції чисельністю 500

З цієї частини можемо зробити висновок, що чим більше популяція тим оптимальніше рішення може знайти алгоритм.

Продовжимо з параметром ймовірність схрещування. Зафіксуємо кількість ітерацій на значення 800, а чисельність популяції 500.

Для першого візьмемо ймовірність схрещування з першим батьком 0.8, а ймовірність схрещування з другим батьком 0.2

0	294
100	288

200	281
300	279
400	275
500	271
600	269
700	269
800	269

Тепер змінимо місцями параметри, виходить будемо надавати перевагу рандомному батьку, а не кращому.

0	294
100	286
200	279
300	275
400	272
500	270
600	268
700	268
800	268

Порівнюючи з попереднім значення не дуже відрізняються. Проте використання другого параметру дещо покращує роботу програми.

Оператор локального покращення залежить від рандомних величн і кількості вершин, що мають багато ребер, тому його неможливо модифікувати.

ВИСНОВОК

В рамках даної лабораторної роботи розроблено генетичний алгоритм для розв’язання задачі вершинного покриття та обрано найкращі параметри для нього. Досить сильно на продуктивність впливає кількість особин у популяції, що логічно адже це дає більшу варіативність і простір для пошуку рішень. Для мутації я обрала рівномірний оператор схрещування і спробувала його модифікувати таким чином, що перевага від час вибору гену надається рандомно обраному батьку, а не кращому. Це дозволило трохи покращити отримане значення.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

При здачі лабораторної роботи до 24.12.2023 включно максимальний бал дорівнює – 5. Після 24.12.2023 максимальний бал дорівнює – 4,5.

Критерії оцінювання у відсотках від максимального балу:

- покроковий алгоритм – 10%;
- програмна реалізація алгоритму – 45%;
- робота з гіт – 20%;
- тестування алгоритму– 20%;
- висновок – 5%.

+1 додатковий бал можна отримати за виконання та захист роботи до 17.12.2023